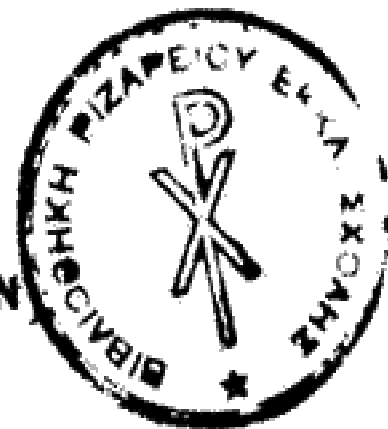

ΗΠΕΙΡΟΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ
ΙΔΡΥΘΕΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ
ΠΡΟΝΟΙΑ, ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΞΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΒΛΑΧΟΥ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ, ΔΕ ΤΩΝ ΗΠΕΙΡΟΤΩΝ
ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ ΒΙΖΟΥΚΙΔΟΥ
ΕΝ ΒΕΡΟΛΙΝΩ,
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΝΑΓΝΟΣΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΑΛΚΙΒΙΑΔΟΥ ΚΟΝΤΟΠΑΝΟΥ
ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ

ΕΒΡΑΒΕΥΘΗ ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ
ΕΝ ΤΗ ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙ

ΕΤΟΣ ΔΕΚΑΤΟΝ
1935

Η ΠΡΩΤΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ

Τύχη ἀγαθῆ.

Μία δεκαετία, διάστημα χρόνου βραχύτατον ἐν τῷ βίῳ τῶν ἔθνῶν, ἀποτελεῖ οὐχὶ ἀσημαντον χρόνον ἐν τῇ ζωῇ τῶν ἀνθρώπων καὶ μάλιστα τῶν διανούντων τὸ δεύτερον τμῆμα τῆς φθαρτῆς αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου πλανήτου ὑπάρξεως. Ἀλλὰ πολὺ σημαντικὸν τυγχάνει τὸ δεκαετὲς διάστημα προκειμένου περὶ ἀνθρωπίνων ἔργων καὶ δὴ καὶ περὶ συγγραφῶν περιοδικῶν, ἔτι δὲ μᾶλλον ὅταν τὰ περιοδικὰ ταῦτα ἔργα εἶναι ἐπιστημονικὰ καὶ ἔχωσι λίαν περιορισμένον σκοπὸν, ἐκδίδονται δέ, ὑπὸ τοὺς γωστοὺς εἰς τοὺς ἐπαίοντας ὄρους, ἐν Ἑλλάδι, ἔνθα ἐλάχιστα τοιαῦτα συγγράμματα ἠτύχησαν νὰ ἔχωσιν ἀδιάκοπον βίον κατὰ δεκαετίας ἀριθμούμενον. Ὡς ἐκ τούτου εἶναι λίαν εὐνόητος ἡ χαρὰ καὶ ἡ εὐγενῆς ὑπερηφάνεια, ἣν αἰσθάνονται οἱ τε ἐκδόται καὶ οἱ πιστοὶ συνεργάται τῶν «Ἡπειρωτικῶν Χρονικῶν» ἐπὶ τῇ συμπληρώσει τοῦ δεκάτου αὐτῶν τόμου, ὅστις, θεία εὐδοκία, δημοσιεύεται κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἐκδόσεως τοῦ δεκάτου τούτου τόμου ἐθεώρησα σκόπιμον, ὅπως προτάξω ὧδε ὀλίγας γραμμάς, ἵνα ἐκθέσω τοῦτο μὲν τὰς δυσχερείας, καθ' ὧν προσέκρουσε καὶ ἄς κατώρθωσε μέχρι τοῦδε νὰ κατανικήσῃ ἡ εὐγενῆς προσπάθεια πρὸς θεμελίωσιν ἡπειρωτικοῦ ἐπιστημονικοῦ περιοδικοῦ, τοῦτο δὲ σκέψεις τινὰς ἐπικαίρους καὶ χρησίμους, ἔτι δὲ ν' ἀπονείμω τὸν δίκαιον ἔπαινον πρὸς τὸν ἄνδρα ἐκεῖνον, εἰς οὗ τὴν ἐξάαιρετον ψυχικὴν δύναμιν καὶ τοὺς ἀτρύτους μόχθους ὀφείλεται τὸ ἐκπληκτικὸν ὄντως κατόρθωμα τῆς ἐπὶ δεκαετίαν ὄλην τακτικῆς τῶν «Ἡπειρωτικῶν Χρονικῶν» ἐκδόσεως.

Ὅτε πρὸ δεκαετίας ὁ Σπυρίδων Βλάχος, ὁ ἀκάματος οὗτος τῆς Ἐκκλησίας λειτουργὸς καὶ τοῦ ἔθνους ὀτρηνὸς θεράπων, μὴ ἀρκούμενος εἰς ὅσα ἀπὸ ἐθνικῆς καὶ θρησκευτικῆς καὶ εκπαιδευτικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀπόψεως ἄξια λόγου εἰργάσατο ὡς μητροπολίτης Βελλᾶς καὶ Κονίτισης τὸ πρῶτον, εἶτα δὲ πολλῶ μᾶλλον ὡς μητροπολίτης Ἰωαννίνων, ἀναδειχθεὶς τῶν κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς αἰῶνας ἐπισκόπων ἐφάμιλλος, ἠθέλησε καὶ ἀπὸ ἐπιστημονικῆς ἀπόψεως νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὴν ἰδίαν πατρίδα, τὴν αἰωνίαν Ἡπειρον, πρὸς ἣν ἀτυχῶς ἡ μεγάλη πατρίς Ἑλλάς δὲν ἐπεδείξατο μέχρι

τοῦδε φιλοστοργίαν ἀνάλογον πρὸς τὰ θερμὰ αἰσθήματα καὶ τὰς γενναίας θυσίας τῶν τέκνων τῆς Ἑπείρου ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, εἶχε μεγάλους καὶ εὐνοήτους διὰ τὴν εὐόδωσιν τοῦ ἔργου ἐνδοιασμούς, ὧν κατέστησεν ἡμᾶς κοινωνούς.

Καὶ ὄντως αἱ προβάλλουσαι δυσχέρειαι δὲν ἦσαν ὀλίγαι οὐδὲ μικραί. Ἐν πρώτοις διηρχόμεθα δυσμενῆ πρὸς τοιαύτας ἀποπείρας περίοδον οὐ μόνον γενικῆς οἰκονομικῆς δυσπραγίας, ἀλλὰ καὶ προφανοῦς ἔνεκα τῶν πολεμικῶν καὶ μεταπολεμικῶν ἠθικῶν κλονισμῶν μειώσεως τῆς πρὸς ὑποστήριξιν εὐγενῶν ἔργων, ἀπαιτούντων ὑλικὰς δαπάνας, προθυμίας τῶν πολλῶν. Πρὸς τούτοις ἀνεφαίνεται καὶ ἄλλη δυσχέρεια, ἐξ αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ τοῦ περιοδικοῦ προερχομένη, διότι εἶναι ὁμολογουμένως ἐξαιρετικῶς δύσκολον νὰ εὔρη τις εἰδικὸς συνεργάτας καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ ἐπαρκῆ ὕλην διὰ τὴν ἀπρόσκοπτον λειτουργίαν ἐπιστημονικοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος καθαρῶς τοπικοῦ, ἀποκλείοντος πᾶσαν πραγματείαν μὴ ἀμέσως ἢ τοῦλάχιστον ἐμμέσως εἰς τὴν Ἑπείρον καὶ τὰ ἠπειρωτικὰ πράγματα καθόλου ἀναφερομένην.

Τὰς δυσκολίας ταύτας καὶ ἄλλας, ἃς δὲν εἶναι ἀνάγκη ν' ἀπαριθμήσω ἐνταῦθα, δὲν παρίδομεν βεβαίως καὶ ἡμεῖς οἱ τοῦ περιοδικοῦ ἐπιστημονικοὶ σύμβουλοι, ἀλλὰ γνωρίζοντες τὸ ἱερὸν πῦρ, ὅπερ δὲν ἔπαυσε ποτὲ θερμαῖνον τὴν πρὸς πᾶν καλὸν ἔργον ρέπουσαν ψυχὴν τοῦ ἀνδρός καὶ τὴν ἀκαταπόνητον αὐτοῦ φιλεργίαν καὶ τὴν ἰκανότητα τοῦ εὐρίσκειν πόρον ἐν τοῖς ἀπόροις, ἐσπεύσαμεν νὰ ἐνισχύσωμεν αὐτὸν ἠθικῶς πρὸς πραγματοποίησιν τῆς ὠραίας προθέσεως, βέβαιοι ὄντες ὅτι ἢ ὑπ' αὐτοῦ ἀνάληψις τῆς εὐθύνης θὰ συνεπήγετο πάντως τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου, παρὰ πᾶν ἐπιπροσθοῦν ἐμπόδιον, διότι ὁ Σπυρίδων Βλάχος δὲν συνειθίζει νὰ ἴσταται ἀμηχανῶν καὶ ἀπρακτῶν πρὸ τῶν ἐμποδίων, ἀλλ' εὐρίσκει τρόπον νὰ παρακάμπτη ταῦτα σπεύδων πρὸς τὸν τεθέντα ἐκάστοτε εὐγενῆ σκοπόν.

Ἄλλ' ἢ μοῖρα ἠθέλησεν, ὅπως αἱ πρὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ πρώτου τόμου μελετηθεῖσαι δυσχέρειαι ἐπανεξηθῶσι μετὰ τὴν ἐκδοσιν αὐτοῦ. Καὶ δὴ καὶ πολὺν ταχέως διεπιστώθη ὅτι ἢ πατροπαράδοτος φιλομουσία καὶ ἢ φιλοθυσία τῶν συγχρόνων καλῶν καγαθῶν Ἑπειρωτῶν, ἐφ' ἧς εἶχομεν στηρίζει πολλάς, ὡς εἰκός, ἐλπίδας, ἔχουσιν ἀμβλυνθῆ σημαντικῶς καὶ δὲν ὑπῆρξαν ἀνάλογοι πρὸς τὰ μεγάλα αἰσθήματα, ἅτινα διέκριναν τὰς προγενεστέρας ἠπειρωτικὰς γενεάς, ὧν τὰ ἔργα καὶ αἱ θυσίαι ὑπὲρ ἔθνικῶν σκοπῶν ἐξησφάλισαν εἰς τὴν Ἑπείρον τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ Πανελληνίου καὶ τὸ ἐπωνύμιον τῆς Εὐάνδρου. Ἄλλὰ καὶ ἡμεῖς οἱ ἐγγύτεροι συνεργάται καὶ ἐπιμεληταὶ τῆς ἐκδόσεως δὲν ἠδυνήθημεν ἔνεκα λόγων ἀπο-

χρόντων νὰ παράσχωμεν εἰς τὸν ἰδρυτὴν τοῦ Περιοδικοῦ πλήρη τὴν ἀρωγὴν, ἣν παρ' ἡμῶν εὐλόγως ἀνέμενε καὶ ἦν εἵχομεν τὴν ἀγαθὴν πρόθεσιν νὰ προσφέρωμεν. Διορισθέντες ὀλίγον μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ πρώτου τόμου τακτικοὶ καθηγηταί, ὁ μὲν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν, ὁ δὲ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Θεσσαλονίκης, ἀνελάβομεν, ὡς εὐνόητον, νέας ὑποχρεώσεις μεγάλας καὶ μᾶλλον ἐπειγούσας, αἵτινες ἠνάγκασαν ἡμᾶς, παρὰ πᾶσαν καλὴν θέλησιν, νὰ θέσωμεν εἰς δευτέραν μοῖραν τὰς πρὸς τὰ «Ἡπειρωτικὰ Χρονικά» καὶ τὸν μακρόθυμον ἰδρυτὴν αὐτῶν ὑποχρεώσεις. Ἰδιαιτέρως δ' ἐγώ, ἐπιβαρυνθεὶς ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν καὶ διὰ τῶν ἐν τῇ διοικήσει καὶ ὀργανώσει τοῦ ἀριστυσίου τῆς Βορείου Ἑλλάδος Πανεπιστημίου καθηκόντων, δὲν ὀκνῶ νὰ ὁμολογήσω τὴν συναίσθησιν, ἣν ἔχω, ὅτι δὲν παρέσχον εἰς τὸ ἔργον τὴν συμβολήν, ἣν ὁ φίλος ἰδρυτὴς καὶ ἐκδότης αὐτοῦ παρ' ἐμοῦ προσεδόκα. Σημειωτέον ὅμως ὅτι καὶ οἱ εἰδικοὶ κλάδοι τῶν ἐπιστημονικῶν μου μελετῶν, ξένοι ἐντελῶς πρὸς τὰ ἠπειρωτικὰ πράγματα, εἰς ὧν καὶ μόνον τὴν ἐξέτασιν τυγχάνει ἀφιερωμένον τὸ περιοδικὸν τοῦτο, δὲν μοι ἐπιτρέπουσιν ἀτυχῶς ν' ἀφοσιωθῶ τόσον, ὅσον ἐπιθυμῶ, εἰς τὸ τὴν ἰδιαιτέραν μου πατρίδα ἐξυπηρετοῦν πολύτιμον ἔργον. Ἡ δὲ ἀκαδημικὴ εὐπρέπεια δὲν ἐπιτρέπει νὰ ἐπιλαμβάνηται τις τῆς ἐξετάσεως πραγμάτων ξένων πρὸς τὰς ἰδίας ἐπιστημονικὰς ἀσχολίας, δι' ἃ ὑπάρχουσιν εἰδικοὶ ἐρευνῆται. Δὲν δύναμαι οὐχ ἤττον ν' ἀποσιωπήσω ἐν τῇ σειρᾷ ταύτῃ πικρὸν τι παράπονον ὅτι δηλαδὴ οἱ λόγοι Ἡπειρωταί, πρὸς οὓς ἀπετάθην διὰ τοῦ μακροῦ ἐρωτηματολογίου, τοῦ δημοσιευθέντος ἐν τῷ δευτέρῳ τόμῳ τοῦ περιοδικοῦ, ἐν τέλει τῆς περὶ «ἠπειρωτικῶν θεσμίων ἐρεῦνης» πραγματείας μου, δι' ὃ ἐπαινετικούς ἔγραψε λόγους ὁ αἰμύνηστος Δημήτριος Παπούλιας, οὐδὲν ἔπραξαν ἵνα μ' ἐνισχύσωσιν ἐν τῇ ἀποπέειρα, ὅπως περισυλλέξω καὶ ταξινομήσω τὰς ὑπαρχούσας τυχρὸν ἐν Ἡπειρῷ ἢ ὑπαρξάσας ἐκεῖ παλαιὰς διατάξεις τοπικοῦ ἐθιμικοῦ δικαίου, τοῦ μόνου κλάδου, ἐκ τοῦ ὁποίου θὰ ἠδυνάμην νὰ παράσχω ἀξίαν λόγου τινὸς συμβολήν εἰς τὰ «Ἡπειρωτικὰ Χρονικά». Καθίσταται ὁμολογουμένως ἀπίστευτον ὅτι οὐδεμίαν ἔλαβον ἀπάντησιν εἰς τὸ ἐξ ἑκατὸν καὶ τεσσαράκοντα ἐρωτημάτων ἀποτελούμενον συστηματικὸν ἐκεῖνο ἐρωτηματολόγιον.

Παρ' ὅλα ὅμως τὰ ἀντίξοα ταῦτα καὶ παρ' ὅλας τὰς ἄλλας δυσχερείας, καθ' ὧν ἐπάλαισεν ὁ ἀκάματος ἰδρυτὴς καὶ ἐκδότης τοῦ Περιοδικοῦ κατὰ τὸ λῆξαν δεκαετὲς χρονικὸν διάστημα καὶ αἵτινες θὰ ἐδικαιολόγουν τὴν διακοπὴν τῆς πολυμόχθου καὶ πολυδαπάνου ἐκδόσεως, τὸ ἔργον προήχθη ἀδιακόπως καὶ πρόκειται ἤδη δέκα ὄλοι τόμοι, κόσμημα πάσης Βιβλιοθήκης, περιέχοντες σπουδαίας

πραγματείας, ξένων τε και ἡμετέρων, και πολύτιμον και ἄφθονον ἡπειρωτικὸν ὑλικὸν πρὸς χρῆσιν τῶν ἐπιδοθησομένων εἰς τὴν συστηματικὴν αὐτοῦ ἐπεξεργασίαν και ἐπιστημονικὴν ἐκμετάλλευσιν.

Και ταῦτα μὲν ἐν σχέσει πρὸς τὸ παρελθόν. Ἡ βαθεῖα ὁμως συναίσθησις τῶν ἐν τῇ ἐρευνῇ τῶν ἡπειρωτικῶν πραγμάτων ὑπαρχόντων μεγάλων κενῶν και ἢ μὴ ἐμφάνισις, ἐν τῷ παρόντι τουλάχιστον χρόνῳ, χειρῶν ἐτοιμῶν, ὅπως παραλάβωσι τὸν ἡπειρωτικὸν πυρσόν, ὃν ἀνῆψε και διετήρησεν ἄσβεστον ἐπὶ δεκαετίαν ὅλην ὁ Ἡπειρώτης Ἱεράρχης, ἐπιβάλλουσιν αὐτῷ τὴν ὑποχρέωσιν τῆς συνεχίσεως τοῦ ἔργου, ἣν εἶμαι βέβαιος ὅτι δὲν θὰ παραλείψῃ, ἢ δὲ δῆλωσίς μου αὕτη θ' ἀποτελέσῃ ἀναμφιβόλως ἀπαράβατον δι' αὐτὸν δέσμευσιν. Ἀλλὰ τὸ καθῆκον τῆς συνεχίσεως τοῦ ἔργου, ἀσχέτως πρὸς πᾶσαν παρομαρτήσουσαν δυσχέρειαν, προκύπτει ἐπιτακτικὸν και ἐκ τῆς ἐπισκοπήσεως τῶν μέχρι τοῦδε συντελεσθέντων και τῶν ὑπολειπομένων ἔτι συμφώνως πρὸς τὸ ἐξαγγελθὲν ἐπὶ τῇ πρώτῃ τοῦ περιοδικοῦ ἐκδόσει ἐκτενὲς πρόγραμμα. Διότι εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι πλούσιον ὑλικὸν ἦλθεν ἤδη εἰς φῶς, ἐφέλκυσαν τὰς εὐμενεῖς κρίσεις διαπρεπῶν σοφῶν, ἡμετέρων τε και ξένων, ἔτι δὲ και βραβεῖον τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ἀλλὰ πλεῖσθ' ὅσα τῶν διὰ τοῦ ἀρχικοῦ προγράμματος ἐπηγγελμένων δὲν ἐπετεύχθησαν. Τὸ τοπωνυμικὸν και τὸ γλωσσάριον τῆς Ἡπείρου δὲν ἐγράφησαν εἰσέτι, ἢ ἐξάντλησις τῶν ἀρχειακῶν μελετῶν δὲν συνετελέσθη, ἢ δὲ ἔντασις τῶν ἱστορικῶν και ἀρχαιολογικῶν και λαογραφικῶν ἐρευνῶν δὲν προσέλαβε τὰς εὐκταίας διαστάσεις.

Πλὴν τούτων και ἄλλα πολλὰ ὑπολείπονται πρὸς ἐκτέλεσιν κατὰ τὴν ἐπ' αἰσίσις οἰωνοῖς ἀρχομένην δευτέραν τῶν «Ἡπειρωτικῶν Χρονικῶν» δεκαετίαν, ὡς φέρ' εἶπεῖν ἢ «Ἱστορία τῆς Ἡπείρου» ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς, ἢ ἐν συστηματικῇ ἐπιστημονικῇ κατατάξει καθ' ὕλην και χρόνον «Ἡπειρωτικὴ Βιβλιογραφία», ἔτι δὲ τὸ «Ἡπειρωτικὸν Λεύκωμα», ὅπερ δέον νὰ περιλάβῃ τὰς βιογραφίας και τὰς σωζομένας εἰκόνας, εἰ δυνατόν, πάντων τῶν ἐν τῇ διοικήσει τῆς Ἐκκλησίας και τοῦ Ἔθνους, ἐν τοῖς Γράμμασι και ταῖς Ἐπιστήμαις διαπρεψάντων, ὡς και τῶν ἐπὶ φιλοπατρία και φιλομουσία και φιλανθρωπία διακριθέντων και ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Ἐκκλησίας και τοῦ Γένους ἀναλωθέντων πολυπληθῶν Ἡπειρωτῶν.

Ταῦτα πάντα και ἄλλα ἴσως, εἰς αὐτοτελεῖς ἐκδιδόμενα τόμους, θ' ἀποτελέσωσι τὸν ἔσμον τῶν τιμητικῶν δορυφόρων τῶν «Ἡπειρωτικῶν Χρονικῶν». Ἐλπίζω δὲ ὅτι πάντες οἱ Ἕλληνες και πρὸ πάντων οἱ Ἡπειρῶται, και δὴ και οἱ ἐν τῇ μεγάλῃ τῶν πέντε ἡπείρων Διασπορᾷ, θὰ κατανοήσωσιν ἐπὶ τέλος τὴν μεγάλην σημα-

σίαν τοῦ περιοδικοῦ τούτου, ὅπερ ὑπῆρξεν ἐν πολλοῖς πρωτοπόρον, δέον δὲ νὰ χρησιμεύσῃ, ὡς καὶ ἐχρησίμευσεν ἤδη, ὡς ὑπόδειγμα ἄλλων ὁμοίων, ἀφιερωμένων εἰς τὴν ἔρευναν τῶν καὶ ἄλλων μερῶν τοῦ Ἑλληνισμοῦ πατρίων πραγμάτων, ἅτινα ὁ εἰσελαύνων γοργῶς πλέον ψευδῆς εὐρωπαϊκός, ὡς λέγεται, πολιτισμός, διαλύει, ὡς μὴ ὄφειλε, καὶ καταστρέφει, καὶ θὰ παράσχωσι τὴν γενναίαν αὐτῶν ὑποστήριξιν, ἣν εὐλόγως ἀνέμενον παρὰ πάντων τὰ «Ἑπειρωτικὰ Χρονικά», ἀλλ' ἥτις ἀτυχῶς δὲν παρεσχέθη αὐτοῖς μέχρι τοῦδε εἰς βαθμὸν ἐπαρκῆ καὶ ἀνάλογον πρὸς τὸν ἱερὸν ζῆλον καὶ τὴν εὐγενῆ αὐτοθυσίαν τοῦ ἰδρυτοῦ αὐτῶν.

Εἶναι πεπρωμένον, ὅπως τὰ πνευματικὰ ἔργα μὴ ἀμείβωσι τοὺς ἐργάτας αὐτῶν ἐν τῇ ζωῇ, ἀλλ' ἀμείβουσιν ὁμῶς αὐτοὺς μετὰ θάνατον, διατηροῦντα τὴν ἀγαθὴν αὐτῶν φήμην εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα. Καὶ ἐὰν τὰ ὑπολειπόμενα ἐκ τῶν πολλῶν καὶ θαυμασίων κτισμάτων Ἰουστινιανοῦ τοῦ Α' καταρρεύσωσι ποτε ὑπὸ τὰ ἀπηνῆ, ἀλλ' ἀφανῆ πλήγματα τοῦ πανδαμάτορος χρόνου, τὸ *Corpus Juris Civilis* θὰ μείνῃ ἔσαει ὡς μνημεῖον ἀκλόνητον καὶ φωτοβόλον καὶ ἀνέσπερον τῆς δράσεως τοῦ μεγαλεπηβόλου ἐκείνου βυζαντινοῦ βασιλέως. Τοῦτ' αὐτὸ δύναμαι νὰ προείπω διὰ συμβῆ, τηρουμένων τῶν ἀναγκαίων ἀναλογιῶν, καὶ περὶ τῶν ἔργων τοῦ Ἑπειρώτου Ἰεράρχου. Ὅτιαν δὲν θὰ ὑπάρχωσι πλέον τὰ ὠραῖα κτίσματα ἅτινα τῇ προνοίᾳ καὶ τοῖς μόχθοις αὐτοῦ ἐγεγρήθητα κοσμοῦσι νῦν τὴν πρωτεύουσαν τῆς Εὐάνδρου Ἑπίρου, εἰς τὰ βᾶθη τῶν ἀπανταχοῦ Βιβλιοθηκῶν θὰ ὑπάρχωσι πάντοτε οἱ τόμοι τῶν «Ἑπειρωτικῶν Χρονικῶν» μειριόφρονες μὲν, ὡς ἀρμόζει, ἀλλ' εὐφραδεῖς καὶ αἰώνιοι κήρυκες τῆς εὐεργετικῆς αὐτοῦ δράσεως. Προσβλέπων τοὺς τόμους τούτους ὁ Ἰωαννίνων Σπυρίδων δύναται ἀνενδοιάστως ν' ἀναφωνήσῃ τὸ τοῦ Λατίνου ποιητοῦ

*«Jamque opus exegi, quod nec Jovis ira nec ignis
Nec poterit ferrum nec edax abolere vetustas».*

(Ovid. Met. XV 870 s.)

*Ἐγραφον ἐν Θεσσαλονίκῃ,
τῷ 1936 Ἀπριλίου φθίνοντος

ΓΕΡΙΚΛΗΣ ΒΙΖΟΥΚΙΔΗΣ

Πρὸς τιμὴν τῆς Ἑπειρωτικῆς Ἐπιστήμης καὶ ὑψίστην ἱκανοποίησιν τῶν «Ἑπειρωτικῶν Χρονικῶν» ὁ διαπρεπὴς ἐν Ἰταλίᾳ ἐγκατεστημένος Ἑπειρώτης λόγιος κ. Κ. Μέρτζιος, δι' ἀτρότων μόχθων καὶ σοβαρᾶς ἀτομικῆς δαπάνης ἔφερεν εἰς πέρας τὴν ἔρευναν τοῦ ἀνεξαντλήτου ἀρχείου τῆς Βενετίας διὰ πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὴν Ἑπειρον.

Καὶ τὸ ἀνέκδοτον πλούσιον ὑλικὸν τῆς ἐρεύνης ταύτης, τοῦ ὁποίου ἀπαρχὰς προσφέρομεν διὰ τοῦ παρόντος τόμου, ἐπιχέον ἄπλετον φῶς ἐπὶ τῆς ἱστορίας τῶν Σχολείων τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων, ἐπὶ τῆς κοινωνικῆς αὐτῆς καταστάσεως, ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν καὶ ἄλλης φύσεως σχέσεων μεγάλων Ἑπειρωτῶν πρὸς τὴν Δύσιν καὶ ἐπὶ πλείστων ἄλλων σημείων τῆς ἱστορίας τῆς Ἑπειρωτικῆς Πρωτευούσης κατὰ τὰς τρεῖς τελευταίας ἑκατονταετηρίδας, θὰ κοσμήσῃ τὰς σελίδας τῶν «Ἑπειρωτικῶν Χρονικῶν», ἐγκαινιάζον ἐπ' αἰσίοις οἰωνοῖς τὴν δευτέραν δεκαετηρίδα τοῦ περιοδικοῦ.

Ἐκφράζοντες πρὸς τὸν ἀκαταπόνητον ἐρευνητὴν τὰς θερμὰς εὐχαριστίας τῆς Ἑπειρωτικῆς Ἐπιστήμης, ἐλπίζομεν καὶ εὐχόμεθα, παρὰ τὰς μέχρι τοῦδε ἀπογοητεύσεις, ὅτι τὸ τόσον εὐγενὲς παράδειγμα αὐτοῦ δὲν θὰ μείνῃ μεμονωμένον.

ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΣΠΥΡΙΔΩΝ

Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΤΩΝ ΓΛΥΚΕΩΝ ἢ ΓΛΥΚΗΔΩΝ¹

ὑπό

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Δ. ΜΕΡΤΖΙΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄

ΓΕΝΙΚΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

Μία ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων Ἰωαννιτικῶν οἰκογενειῶν ὅσαι ἤκμασαν κατὰ τοὺς 17ον καὶ 18ον αἰῶνας ἐν Βενετία, ὑπῆρξεν ἀναμφισβητήτως καὶ ἡ οἰκογένεια τῶν Γλυκέων² ἢ Γλυκήδων³.

Ὁ πρωτοπόρος καὶ ἰδρυτὴς τοῦ ἐν Βενετία οἴκου Νικόλαος ἐγεν-

1) Θεωροῦμεν καθήκον καὶ ὑποχρέωσιν νὰ ἐκφράσωμεν θερμὰς ἀπὸ τῶν στηλῶν τούτων εὐχαριστίας εἰς τε τὸν ἑκτακτον Βασιλικὸν Ἐπίτροπον τῆς ἐν Βενετία Ἑλληνικῆς Κοινότητος εὐγενέστατον Κον Comm. ανν. Bruno Gallo ὅστις μᾶς ἐπέτρεψε νὰ συμβουλευθῶμεν τὸ ἀπὸ τριακονταετίας ἐσφραγισμένον ἀρχεῖον τῆς Κοινότητος εἰς τὸν γραμματέα καὶ οἰκονόμον τῆς ἰδίας, λίαν εὐγενῆ Κον Σέργιον Λυκούδην διὰ τὴν συνδρομὴν ἣν παρέσχεν ἡμῖν εἰς τὴν ἐρευναν τῶν ἀρχείων καὶ τέλος εἰς τὸν ἀνώτερον ὑπάλληλον τοῦ Κρατικοῦ ἀρχείου Κον Dottore Ferdinando Corrubia ὅστις ἐπίσης λίαν εὐγενῶς μᾶς ἐξυπηρέτησεν.

2, 3) Ὁ Γλυκὺς ὑπέγραψε διαφοροτρόπως⁴ οὕτως ἐνῶ εἰς τὰς ἐκδόσεις του φέρεται ὡς Ν. Γλυκὺς, εἰς τι βιβλίον τῶν συνδρομῶν τῆς Κοινότητος ὑπέγραψε δὶς: Ν. Γλυκῆς, καὶ εἰς τὴν διαθήκην: Ν. Γλυκαῖς. Ὅπως δὴποτε ὁ πληθυντικὸς δέον νὰ εἶναι ἢ Γλυκαῖς τῶν Γλυκέων ἢ Γλυκῆδες τῶν Γλυκήδων. Οὐδέποτε ὁμοῦς οἱ Γλυκάδες τῶν Γλυκάδων, ὡσανεὶ ὁ ἐνικὸς ἦτο Γλυκᾶς τοῦ Γλυκᾶ, οἱ Γλυκάδες, κατὰ τὸ ψωμᾶς τοῦ ψωμᾶ, οἱ ψωμάδες. Καὶ Γλυκάδες τοὺς ὀνομάζει ὁ ἅγιος Ἀθηναγόρας (Ἡπειρ. Χρ. 1929 σελ. 64) καὶ «ὄδον Γλυκάδων» σημειώνει ἢ πινακὶς μίαν τῶν ἐντὸς τοῦ Φρουρίου Ἰωαννίνων ὄδον, τοῦθ' ὅπερ καθ' ἡμᾶς δὲν εἶναι ὀρθόν.

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ Ι', (1935)

1

νήθη ἐν Ἰωαννίνοις τῷ 1619¹ ἐκ πατρὸς Μιχαήλ². Ὁ ἀείμνηστος Λάμπρος³ τὸν ἀναφέρει ὡς μαθητὴν τῆς ἐν τῷ Φρουρίῳ Σχολῆς, τῷ 1610 μετὰ τοῦ Ἐπιφανείου Ἡγουμένου, ἀλλὰ δὲν σημειώνει τὴν πηγὴν ἐξ ἧς ἠρύσθη τὴν πληροφορίαν ταύτην, τελείως ἀνακριβῆ ἄλλως τε, ἐφ' ὅσον ὁ Νικόλαος δὲν εἶχεν ἀκόμη ἴδει τὸ φῶς τῆς ἡμέρας. Οὗτος εἶχε καὶ ἀδελφὸν ὀνόματι Λέοντα ἢ Λεοντάρην, πιθανώτατα δὲ καὶ ἕτερον ὀνομαζόμενον Δημήτριον⁴ ἀλλὰ περὶ τρίτου ἀδελφοῦ Ἰωάννου, περὶ οὗ μνεῖαν ποιεῖται ὁ πρόην Παρσμουθίας καὶ Πάργης καὶ ἀκάματος τῆς Ἡπειρωτικῆς ἱστορίας ἐρευνητῆς Σεβ. Κύριος Ἀθηναγόρας ἐν τῇ μελέτῃ περὶ Γλυκῶν, οὐδαμοῦ ἀνεύρομεν τὰ ἴχνη. Ὁ Νικόλαος ἔσχε φυσικὸν υἱόν, ὄχι δηλ. ἐκ νομίμου γάμου, τὸν Μιχαήλ καὶ βραδύτερον ἐνυμφεύθη τὴν Χαΐδων Σουγδουρῆ, ἀδελφὴν τοῦ Γεωργίου ἱεροδιδασκάλου ἐν Ἰωαννίνοις, ἀπεβίωσε δὲ ἐν Βενετίᾳ τῇ 30 Δεκεμβρίου 1693. Ὁ υἱὸς του Μιχαήλ ὀλίγα ἔτη πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς του εἶχε νυμφευθῆ τὴν

1) Τοῦτο ἐξάγομεν ἀπὸ τὴν ληξιαρχικὴν πράξιν τοῦ θανάτου του τὴν ὁποίαν ἀνεύρομεν ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας Σάν Ζαχαρία, ὅπου φυλάσσονται τὰ ἀρχεῖα τῆς καταργηθείσης ἐνορίας τοῦ Σάν Σεβέρο, ἐν ἧ κατῶκουν οὐ μόνον οἱ Γλυκεῖς ἀλλὰ καὶ οἱ περισσότεροι τῶν Ἑλλήνων. Καὶ εὐλογος γεννᾶται ἡ ἀπορία: διατί αἱ ληξιαρχικαὶ πράξεις δὲν ἐφυλάσσοντο εἰς τὴν ἡμετέραν Κοινότητα; Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ μέχρι τοῦ 1797 — ὅτε ἡ Βενετία κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Μ. Ναπολέοντος — τοὺς ὀρθοδόξους νεκροὺς ἐκήδεον ἐκ τῶν κατοικιῶν των μέχρι τῆς Ἐκκλησίας μας, ὅπου τοὺς παρέδιδον εἰς τοὺς ἱερεῖς μας, οἱ καθολικοὶ ἱερεῖς τῆς ἐνορίας, ἀπαγορευομένης ρητῶς τῆς ἐκφορᾶς εἰς τοὺς ἡμετέρους. Οἱ ἴδιοι καθολικοὶ συνέτασσαν καὶ τὴν πράξιν τοῦ θανάτου εἰς τὸ ἴδιον Βιβλίον ὅπου κατεχώρουν καὶ τῶν καθολικῶν. Καὶ οὕτως ἀναγινώσκομεν εἰς τὸ βιβλίον θανάτων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης (1693) καὶ ἐν σελ. 142 «ὅτι ὁ Νικόλαος Γλυκὺς ἀπὸ τὰ Γιάνενα ἐτῶν 74 ἀπέθανε μετὰ πεντάμηνον ἀσθένειαν τῇ 30 Δεκεμβρίου 1693».

2) Τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς του, ὅπερ ἀγνοοῦν οἱ μέχρι τοῦ νῦν γράψαντες περὶ Γλυκῦ, θὰ τὸ συναντήσωμεν κατωτέρω εἰς πληρεξούσια ὡς καὶ εἰς τὴν διαθήκην του. Ἀλλὰ καὶ πρὶν ἀνεύρωμεν τὴν ὀλόγραφον διαθήκην του τὸ εἶχομεν συναντήσει εἰς τὰ Πρακτικὰ τῆς Κοινότητος (Capitolare σ. 85) ὅτε τὸ Προεδρεῖον ἀπεδέχθη τῇ 30 Μαρτίου 1649 αἴτησιν τοῦ Νικολάου ἵνα ἐγγραφῆ εἰς τὴν Ἀγίαν Πρόθεσιν καὶ νὰ μνημονεύηται τὸ ὄνομα τοῦ Μιχαήλ Γλυκῦ, ἐπὶ καταβολῇ 5 δουκάτων. Σημειωτέον ὅτι, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν πρακτικῶν, τὴν πρότασιν περὶ δημιουργίας βιβλίου Ἀγίας Πρόθεσεως εἰς ὃ νὰ ἐγγράφονται ἐπὶ πληρωμῇ οἱ βουλόμενοι νὰ μνημονεύωνται «ὡς συνηθίζεται εἰς τὰς ἐκκλησίας καὶ μοναστήρια τῆς Ἀνατολῆς» τὴν εἶχεν ὑποβάλει ὁ Ἐπιφάνειος Ἡγούμενος τῇ 1 Ἀπριλίου 1641, ὧν τότε μέγας ἐπιστάτης τῆς Κοινότητος, καὶ ἐγένετο δεκτὴ ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως, διὰ ψήφων 33 κατὰ μιᾶς. Εἰς τὴν Ἀγίαν πρόθεσιν ἐπίσης, ὀλίγα ἔτη πρὸ τοῦ θανάτου του, ἐνέγραψε καὶ τὸ ὄνομά του ὁ Ν. Γλυκὺς (1689) ὡς καὶ τὸ τῆς γυναικὸς του Χαΐδως.

3) Ν. Ἑλλην. ΙΓ'. σελ. 283.

4) Ἡπ. Χρ. ἐνθ. ἀν.

Ἀγγελικὴν, θυγατέρα τοῦ ἐκ τῶν προκρίτων τῆς πόλεως Ἰωαννίνων κ. Πάνου Μαρούτση καὶ ἀδελφὴν τῶν μετέπειτα ἐν Βενετία διαπρεψάντων Λάμπρου καὶ Σίμωνος Μαρούτση, τῶν ἰδρυτῶν καὶ εὐεργετῶν τῆς ὁμωνύμου σχολῆς ἐν Ἰωαννίνοις, καὶ ἔσχε τέσσαρας υἱούς, ἦτοι τὸν Δημήτριον¹, τὸν Ἀναστάσιον, τὸν Ἰωάννην καὶ τὸν Νικόλαον, καὶ δύο θυγατέρας: τὴν Ἑλένην καὶ τὴν Ζώνιον, ἐξ ὧν ἡ μὲν πρώτη ὑπανδρεύθη τὸν Δημήτριον Σάναν καὶ ἐχήρευσεν, ἡ δὲ δευτέρα τὸν Ἀναστάσιον Μοσπινιώτην². Ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ Μιχαήλ συναντῶμεν ἐν Βενετία τὸν Δημήτριον καὶ Νικόλαον. Ὁ πρῶτος εἶναι ὁ σπάταλος, ἐναντίον τοῦ ὁποίου καταφέρεται μὲ δριμυτάτην γλῶσσαν ὁ πατήρ του Μιχαήλ³, ὁ δὲ δεύτερος Νικόλαος, γεννηθεὶς τῷ 1690⁴, ἐνυμφεύθη περὶ τὸ 1720 τὴν Ἀλεξάνδραν⁵, κόρην τοῦ προύχοντος Ἰωαννίτου Παναγιώτου Νίκου Σαράφη ἢ Παπαῦ-Σαράφη, πλουτήσαντος ἐν Βουκουρεστίῳ, πρὸς ὃν ἀφιερώνει ὁ Νικόλαος «ὡς εὐλαβῆς δοῦλος καὶ γαμβρός» τὴν Γεωγραφίαν τοῦ Μελετίου, τὴν ἐκδοθεῖσαν τὸ πρῶτον ἐν ἔτει 1728⁶. Ἐκ τοῦ γάμου τούτου ἐγεννήθησαν δύο υἱοί: ὁ Ἀναστάσιος καὶ ὁ Μιχαήλ, καὶ μία θυγάτηρ, ἡ Ἑλένη. Ἡ τελευταία αὕτη ὑπανδρεύθη τὸν ἐξ Ἰωαννίνων καὶ ἐν Βενετία διαμένοντα Χρήστιον Ἀνδρέαν καὶ ἀπέκτησε δύο υἱούς: τὸν Κωνσταντῖνον⁷, βαπτισθέντα ἐν Βενετία τῇ 24 Ἰουλίου 1758, καὶ τὸν Γεώργιον⁸ βαπτισθέντα τῇ 11 Μαΐου 1763.

Περὶ δὲ τοῦ Ἀναστασίου ἀνεύρομεν τὸ κάτωθι πρακτικὸν εἰς τὸ βιβλίον τῶν πεπραγμένων τοῦ Μητροπολίτου Φιλαδελφείας Σωφρονίου Κωτούβαλη⁹: «20 Ἀπριλίου 1783 (μετάφρασις): Ἐνεφανίσθη εἰς τὸ γρα-

1) Τὸν Δημήτριον ἐσφαλμένως ὁ αἰοίδιμος Λάμπρος θεωρεῖ ὡς υἱὸν τοῦ Νικόλαου καὶ ἀδελφὸν τοῦ Μιχαήλ.

2) Ὅρα διαθήκην καὶ Κωδεϊκελλον Λάμπρου Μαρούτση.

3) Ἴδε Ἠπ. Χρ. 1929 σελ. 67.

4) Τὸ ὄνομα γνωρίζομεν τόσον ἀπὸ τὴν διαθήκην Νίκου Σαράφη τὴν συνταχθεῖσαν ἐν Βουκουρεστίῳ τῷ 1716, ὅσον καὶ ἀπὸ τὴν ληξιαρχικὴν πράξιν τοῦ θανάτου τοῦ τελευταίου ἐπιγόνου Μιχαήλ, ἐνθα σημειοῦται τὸ κύριον ὄνομα τῆς μητρὸς του (Ἀλεξάνδρας) ἄνευ ἐπωνύμου.

5) Κρατικὸν ἀρχαῖον Βενετίας, φάκελλος 64 libreri e stampatori κατὰ τὴν γενομένην τῷ 1720 ἀπογραφὴν τῆς Συντεχνίας ὁ Νικόλαος ἦτο 30 ἐτῶν. Πρὸς διάκρισιν μάλιστα ἀπὸ τὸν ἰδρυτὴν καὶ πάππον του Νικόλαον, τὸν ὀνομάζουν Nicoletto, ἦτοι μικρὸν Νικόλαον (Νικολάκη).

6) Ὅρα κατάλογον βιβλίων Γλυκῆ, προσηρητημένον ᾧδε, ὑπ' ἀρ. 78.

7, 8) Ἴδε βιβλίον Βαπτίσεων τῆς Ἑλλ. Κοινότητος Βενετίας.

9) Ἑλλ. Κοιν. Βεν. ἀρχ. φάκελλος 419/29. Τὸ κείμενον εἶναι Ἰταλιστὶ καὶ ἔχει οὕτω: 20 Aprile 1783. «Comparsa in ufficio il Signor Anastassio Glichi di Nicolò

φείον ὁ κ. Ἀναστάσιος Γλυκὺς τοῦ Νικολάου ἀπὸ τὰ Γιάνινα, αἰτούμενος τὴν ἄδειαν νὰ νυμφευθῇ τὴν Δεσποινίδα Αἰκατερίνην Ἀρμένη τοῦ ποτε Λεονάρδου, ὑποδεικνύων ὡς μαρτυρας δι' αὐτὸν τοὺς κάτωθι: Ἀθανάσιον Διαγομᾶν τοῦ ποτε Σταύρου ἀπὸ τὰ Γιάνινα καὶ Ἰωάννην Ἰερομνήμονα τοῦ ποτε Πάνου, ἀμφοτέρους ἐξ Ἰωαννίνων, οἵτινες ἐρωτηθέντες μεθ' ὄρκου ἂν γνωρίζουν τὸν Ἀναστάσιον Γλυκύν; ἀπήντησαν τὸν γνωρίζουν κάλλιστα. Ἄν εἶναι ὀρθόδοξος Ἕλληνας καὶ ἂν ἐβαπτίσθη κατὰ τὴν συνήθειαν τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας; Ναί. Ἄν συνῆψε ποτὲ γάμον μετ' ἄλλης καὶ ἂν εἶναι ἄγαμος; δὲν ἠκούσθη ποτε παρόμοιον πρᾶγμα εἶναι ἐλεύθερος. Ἄν γνωρίζουν τὴν Αἰκατερίνην Ἀρμένη, τοῦ ποτε Λεονάρδου; Ναί. Ἄν ἔχη καμμίαν συγγένειαν ἐξ αἵματος ἢ πνευματικὸν δεσμὸν μετὰ τὴν δεσποινίδα Ἀρμένη; Ὁχι.— Ἐνεφανίσθησαν εἰτα ὁ Βικέντιος Γκέρη τοῦ ποτε Πασκουάλε καὶ ὁ Μπόρτολος Πιάτζα τοῦ ποτε Ἰωάννου. Γνωρίζετε τὴν Αἰκατερίνην Ἀρμένη; Ναί. Εἶναι ὀρθόδοξος; Ναί. Συνῆψέ ποτε γάμον; Ὁχι. Εἶναι ἐλευθέρως παντὸς δεσμοῦ; Ναί.» 1783 Ἀπριλίου 21.

«Πεισθεὶς ὁ Πανιερώτατος ἅγιος Σωφρόνιος, ἀρχιεπίσκοπος καὶ Μητροπολίτης Φιλαδελφείας, ἀπὸ τὰς ἐνόρκους καταθέσεις τῶν εἰρημένων μαρτύρων ὅτι ὁ Ἀναστάσιος Γλυκὺς τοῦ Νικολάου καὶ ἡ Αἰκατερίνη Ἀρμένη τοῦ ποτε Λεονάρδου, εἶναι ἀμφοτέρως ἐλεύθεροι καὶ ἀπηλλαγμένοι παντὸς δεσμοῦ καὶ κωλύματος ἐξ αἵματος καὶ πνευματικοῦ, διὰ ταῦτα ἀποφασίζει ἵνα ἔλθουν εἰς γάμου κοινωνίαν». Καὶ οἱ γάμοι ἐτελέσθησαν τὴν

da Gianina ricercando il permesso di passar a nozze con la Signorina Caterina Armeni fu Leonardo, producendo per parte sua i quì sottoscritti testimonii, cioè: Atanasio Diagomá fu Stavro da Gianina e Zuane Gerolamo fu Pano, ambedue da Gianina, i quali interrogati con giuramento, se conoscono Anastasio Glichi, risposero: lo conosciamo pienamente.—Se è di rito greco e battezzato secondo l' uso della chiesa orientale? — Sì. — Se ha mai contratti matrimonia con altra e se è celibe — Non habbiamo mai saputo ciò et che anzi è libero — Se conoscono la Catterina Armeni fu Leonardo.— Sì. — Se ha nessuna parentela consanguinea o spiritual con la Signorina Armeni. No.=Comparvero in appresso Vincenzo Gherri fu Pasquale e Bortollo Piazza fu Giovanni: — Conoscete Catterina Armeni?— Sì. — E di rito Greco? Sì. Ha mai incontrato matrimonio? No. — E libera di ogni vincolo? — Sì.» καὶ κάτωθι: «1783 Aprile 21.— Avendo rilevato il Rmo Mons. Sofronio Arcivescovo è «Metropolita di Filadelfia, dalle deposizioni giurate dei soprascritti testimonii che Anastasio Glichi di Nicolò e Caterina Armeni fu Leonardo, sono liberi ambedue e lontani da vincoli impediendi di sangue e spirituali, perciò decreto che possano passar alli sponsali».

22 Ἀπριλίου 1783, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῆς κάτωθι πράξεως¹, ἐξ ἧς μανθάνομεν ὅτι ὁ Ἀναστάσιος Γλυκὺς ἦτο τὴν ἐποχὴν ἐκείνην Πρόξενος τῆς Ρωσσίας ἐν Βενετία μέχρι τοῦ 1788, ὅτε ἐμφανίζεται ἕτερος Πρόξενος ἐπίσης Ἰωαννίτης, ὁ Παῦλος Φίλης².

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ Ἀναστασίου, τὸν ὁποῖον ἐπίσης συναντῶμεν καὶ εἰς τὸ Μητρῶον τῆς Ἀδελφότητος τοῦ Ἁγίου Νικολάου³ πληρῶντα ἀνελλιπῶς τὴν συνδρομὴν του ἀπὸ τοῦ 1755 ἕως τοῦ 1780. Ἀπομένει τώρα νὰ εἰπῶμεν ὀλίγα τινὰ περὶ τοῦ τελευταίου ἐπιγόνου Μιχαήλ ὅστις, κατὰ τὴν γενεαλογικὴν σειρὰν, εἶναι δισέγγονος τοῦ ἱδρυτοῦ Νικολάου. Οὗτος ἐγεννήθη ἐν Βενετία τὸν 7/βριον τοῦ 1730, παρέμεινεν ἄγαμος καὶ ἀπεβίωσε τῇ 18 Νοεμβρίου 1831, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῆς ἐπομένης ληξιαρχικῆς πράξεως⁴, συνταχθείσης παρὰ τοῦ ἱατροῦ Λέβη (μετάφρασις)· «18/11/1831.—Μιχαὴλ Γλυκὺς τοῦ ποτε Νικολάου καὶ τῆς ποτε Ἀλεξάνδρας... ἐτῶν 101 καὶ μηνῶν δύο, γεννηθεὶς ἐν Ἰωαννίνοις, τυπογράφος κατοικῶν ἐπὶ τῶν φονταμέντα⁵ Ἁγίου Λαυρεντίου ἐνορίας Ἁγ. Ζαχαρίου ὑπ' ἀρ. 4150, ἀπέθανεν ἀπόψε εἰς τὰς 7 ἀπὸ γεροντικὸν μαρασμὸν μετὰ δεκατριήμερον ἀσθένειαν». Καὶ εἰς τὸ βιβλίον θανάτων τῆς Ἑλλ. Κοινότητος καὶ ὑπ' ἀριθ. 348 εὑρηται κατακεχωρημένος ὁ θάνατος (μετάφρασις)· «Γλυκὺς Μιχαὴλ ἐτῶν 101⁶ ἑλληνορθόδοξος τοῦ ποτε

1) Ἴδε βιβλίον γάμων τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος τῆς Βενετίας: Ἀναστάσιος Γλυκὺς ἐξ Ἰωαννίνων Κόνσολος τῆς Κραταιοτάτης αὐτοκρατορίσσης πασῶν τῶν Ρωσιῶν Αἰκατερίνης τῆς Β'. ἐστεφανώθη τὴν Αἰκατερίνην τοῦ ποτε Λεονάρδου Ἀρμένη. Εἰς τὴν ἱεροτελεσίαν παρέστη ὁ Πανιερώτατος Φιλαδελφείας Σωφρόνιος Κωτούβαλης. Παράνυμφοι δὲ ὁ Μαρκέζος Λάμπρος Μαρούτσης, ὁ Δανιὴλ Τζάνκης καὶ Ἀνδρέας Τζουκαλᾶς ἐκ Κυθήρων.

2) Ἴδε κατάλογον βιβλίων Γλυκὺ ὑπ' ἀρ. 357.

3) Τὴν Ἀδελφότητα τὴν εὐρίσκομεν εἰς τὰς διαθήκας ὡς «Σχόλαν» τοῦ Ἁγίου Νικολάου, διότι ἐν τῇ Ἑνετικῇ Δημοκρατίᾳ τὰς διαφόρους ἀδελφότητας τὰς ὀνομάζουσι Σχόλας (Σχολάς). Περὶ τούτων γράφει ἐκτενῶς ὁ Ἰταλὸς Pompeo Molmenti ἐν τῷ ἀξιολόγῳ συγγράμματι του «Venezia nella vita privata» (1 τόμος σελ. 64) (ἦτοι: ἡ ἰδιωτικὴ ζωὴ τῆς Βενετίας).

4) Τὸ βιβλιάριον φυλάσσεται παρὰ τῇ Ἑλλ. Κοιν. Βενετίας.—Τὸ Ἰταλικὸν κείμενον ἔχει οὕτω: Michele Glichì fu Nicolò e fu Alessandra di anni 101 e mesi due, nativo di Gianina, tipografo che abitava sulle fondamenta S. Lorenzo a S. Zaccaria 4150, morì questa sera alle 7 da marasma senile dopo 13 giorni di male.—Il Medico Levi—Venezia 18 Novembre 1831.

5) «Φονταμέντα» ὀνομάζονται ἐν Βενετίᾳ οἱ βατοὶ δρομίσκοι οἱ ὁποῖοι εἶναι κατὰ μῆκος τῶν Καναλιῶν καὶ ἐκ τῆς μιᾶς μόνον πλευρᾶς.

6) Οἱ Γλυκεῖς ἦσαν μακρόβιοι. Ὁ πατὴρ τοῦ Μιχαὴλ τούτου Νικόλαος γεννηθεὶς τῷ 1690 ἀπέθανεν ἐν Βενετίᾳ τῇ 29-12-1788 (ἴδε βιβλίον θανάτων Σάν Ζαχαρία ἀρ.

Νικολάου καὶ τῆς 'Αλεξάνδρας' ... ἀπεβίωσε τῇ 18 9/βρίου 1831 ἀπὸ γεροντικὸν μαρασμόν».

Καὶ ἵνα συμπληρώσωμεν τὸ γενεαλογικὸν δένδρον ἀναφέρωμεν ὅτι ἡ Χάϊδω Σουγδουρῆ, σύζυγος τοῦ πρώτου Νικολάου Γλυκῆ, ἀπεβίωσεν⁶ ἐν Βενετία τῇ 16 Ἰανουαρίου 1706, ἥτοι 13 ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Νικολάου καὶ εἰς ἡλικίαν 66 ἐτῶν, τουτέστι ἦτο νεωτέρα κατὰ 20 ἔτη τοῦ συζύγου της, καὶ ἐτάφη φροντίδι τοῦ Δημητρίου Γλυκῆ, περὶ οὗ ἐπίσης γνωρίζομεν ὅτι ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 33 ἐτῶν, τῇ 18 Δεκεμβρίου 1716⁸ καὶ ἐτάφη φροντίδι τῶν θείων του Μαρουτσαίων, τῶν ὁποίων, ὡς εἶδομεν, ἡ ἀδελφὴ 'Αγγελικὴ ἦτο μήτηρ του. Περὶ δὲ τοῦ Ἰωάννου Γλυκῆ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Δημητρίου, περὶ οὗ ὁ πατὴρ του Μιχαὴλ γράφει⁴ «ὅτι ἐβαρέθηκεν ἀπὸ τὰ κακά του καμώματα, ὅτι εἶναι κακὸ ἀγγίον κλπ.» δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἀνεύρωμεν εἰς τὸ ἀρχεῖον στοιχεῖόν τι ἀφορῶν τοῦτον. Μίαν μόνον ἔχομεν πληροφορίαν⁵ ἐκ τῶν πρακτικῶν τῆς Κοινότητος ὅτι ἡ

6 σελ. 37), ἥτοι ἔζησεν 98 ἔτη. Περὶ τούτου τοῦ Νικολάου ὁ 'Αραβαντινὸς (Β'. σελ. 263 ἐν ὑποσημειώσει) ἀνακριβῶς γράφει ὅτι ἐγεννήθη τῷ 1676 καὶ ἀπέθανε τῷ 1790, ἥτοι ἔζησεν 114 ἔτη! 'Αναφέρων εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο τὴν γνωστὴν παράδοσιν ὅτι κάποιος ἀπὸ τοὺς Γλυκεῖς ἐξισλαμίσθη, ἐπάγεται· «ὡς ἐκ στόματος τοῦ Ν. Γλυκῆ (τοῦ ζήσαντος δηλ. εἰς τὴν φαντασίαν τοῦ 'Αραβαντινοῦ 114 ἔτη) ἀπομνημονεύεται, ὁ αὐτάδελφος τοῦ πάππου του ἐνηγκαλίσθη τὸν Μωαμεθανισμόν τῷ 1635 ἵνα διατηρήσῃ τὸ τιμᾶριον τῆς οἰκογενείας του, ὅτι ἐξ ἐκείνου κατήγετο ὁ 'Αλήμπης, πατὴρ τοῦ Μεχμέτ 'Εφένδου καὶ πάππος τοῦ Βεῖπ 'Εφένδη». — 'Εως ἐδῶ ὁ 'Αραβαντινός. Τὴν παράδοσιν τὴν ἠκούσαμεν καὶ ἡμεῖς παρὰ τοῦ μακαρίτου πατρός μας καὶ ὅτι μάλιστα εἰς τὴν οἰκογένειαν ἐκείνην ἀνήκον καὶ οἱ ὑπερασπισταὶ τῶν Ἰωαννίνων κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ 1912-13 'Εσσάτ Πασσᾶς καὶ Βεχίπ, ἀλλ' ἵνα ἐπανέλθωμεν εἰς τὸν 'Αραβαντινὸν ὁ πάππος τοῦ Νικολάου δὲν εἶναι ἄλλος ἀπὸ τὸν ἰδρυτὴν τοῦ ἐν Βενετία οἴκου Νικόλαον, καὶ αὐτάδελφοι τούτου, ὁ Λεοντάρης καὶ πιθανὸν ὁ Δημήτριος, οἱ ὁποῖοι εἶναι γνωστὸν ὅτι παρέμειναν ὀρθόδοξοι. 'Αρα, ἂν συνέβη ἐξισλαμισμός τις, ὡς ἡ παράδοσις ἀναφέρει, θὰ ἔλαβε χώραν ἴσως πρὸ τοῦ 1600.

1) 'Αλεξάνδρας Παναγιώτου Σαράφη.

2) Βιβλίον θανάτων 'Εκκλησ. Σὰν Σεβέρο Σελ. 162. — Τὸ ὄνομα Χάϊδω τὸ εἶχεν ἐξιταλίσει εἰς Chiara=Ἄγνην. Μὲ τὸ ὄνομα τοῦτο τὴν εὐρίσκομεν ἐγγεγραμμένην καὶ εἰς τὸ Μητροφὸν τῶν ἀδελφῶν τῆς Σκόλας τοῦ Ἁγίου Νικολάου ὑπὸ ἡμερομ. 4 Μαΐου 1705. — Ἡ δὲ ληξιαρχικὴ πράξις τοῦ θανάτου ἔχει οὕτω: 16 gennaio 1706. La Signora Chiara relitta del Sig. Nicolò Glichì di anni 66, ammalata da mesi due, da febbre. Fede Dott. Lorando. La farà seppellire il Signor Demetrio Glichì.

3) Καὶ τοῦ τελευταίου τούτου ἡ ληξιαρχ. πράξις τοῦ θανάτου ἔχει οὕτω: Βιβλίον 1716-1756 σελ. 7. «Demetrio Glichì, Greco, di anni 33 ammalato da mal interno. —Lo faranno seppellire i suoi zii Maruzzi. Morto il 8 Dicembre 1716.

4) 'Ηπ. Χρ. 1929 σελ. 67.

5) καὶ ἐτέραν ὅτι ὁ θεῖός του Λάμπρος Μαρούτσης διὰ τοῦ κωδικέλλου ἀπὸ 25 7)βρίου 1737 τοῦ ἀφῆκε 1000 δουκάτα ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ ἀφαιρεθοῦν ἀπὸ τὸ χρέος του πρὸς τοὺς Μαρουτσαίους.

θυγάτηρ του Δήμητρα, ὑπανδρευθεῖσα ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 6 Ἰουνίου τοῦ 1749 τὸν Θεμελῆν Παπᾶν, ἔλαβε τὸ κληροδοτήμα Πάνου Ἱερομνήμονος διὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο, «ὡς κοράσιον ἀπὸ τὰ εὐγενικώτερα ξεπεσμένα σπίτια τῆς Πατρίδος μου Ἰωαννίνων»¹.

Περὶ τοῦ Λεονταρῆ, τέλος, Γλυκὸν γνωρίζομεν μόνον ὅτι ἐνυμφεύθη τὴν ἀδελφὴν τοῦ Πάνου Στρατῆ² καὶ ὅτι ἀπέκτησε πέντε θυγατέρας³.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Οἱ Γλυκεῖς ὡς ἔμποροι ἐν Βενετία

Πότε ἀκριβῶς μετηνάστευσεν εἰς Βενετιάν ὁ πρῶτος Γλυκὺς, ὁ Νικόλαος, παραμένει ἄγνωστον. Ὁ Ἰωάννης Βελοῦδος⁴, τὸν ὁποῖον ἀκολουθοῦν πάντες οἱ περὶ τοὺς Γλυκεῖς ἀσχοληθέντες, ἀντιγράφων τὸν Ἀλέξανδρον Ἑλλάδιον⁵, τοποθετεῖ τὸν Ν. Γλυκὸν τῷ 1647 καὶ μὲ τὸ ἔτος ἀκριβῶς τοῦτο καὶ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 3 Μαΐου, φέρεται ἐγγεγραμμένος εἰς τὸ μητρώον τοῦ Ἀδελφάτου τῆς Σχολῆς τοῦ Ἀγ. Νικολάου καὶ διὰ τὴν ἐγγραφὴν ἐπλήρωσεν ἐν δουκάτῳ, κατ' ἔτος δὲ ὑπεχρεοῦτο, ὡς καὶ οἱ ἄλλοι ἀδελφοί, εἰς τὴν καταβολὴν μιᾶς συνδρομῆς ὀνομαζομένης «λουμινάριε»⁶. Εἰς τὸ μητρώον δὲν ἐνεγράφοντο πάντες οἱ ἐν Βενετία Ἑλληνορθόδοξοι, ἀλλ' ἐκεῖνοι μόνον οἱ ὁποῖοι ἐπεθύμουν νὰ ἀναμιχθοῦν εἰς τὴν διοίκησιν καὶ διαχείρισιν τῶν τῆς Κοινότητος καὶ οὔτινες ἀπετέλουν τὴν Γενικὴν Συνέλευσιν (Capitolo generale) ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἐξελέγοντο κατὰ τριετίαν οἱ ἀποτελοῦντες τὸν σύλλογον τῶν 40 καὶ προσθήκης καὶ ἐξ αὐτοῦ πάλιν ἐτησίως προήρχετο διὰ ψηφοφορίας τὸ προεδρεῖον. Ἡμεῖς ἀνεύρομεν τὸν Νικόλαον Γλυκὸν εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς Κοινότητος (Capit.

1) Ἡ μεταξὺ εἰσαγωγικῶν περιόδου ἐλήφθη ἐκ τῆς διαθήκης τοῦ Π. Ι.

2) Οὗτος ἀπέθανεν ἐν Βενετία τῇ 28 Δεκεμβρίου 1728 εἰς ἡλικίαν 65 ἐτῶν.

3) Ἴδε διαθήκην Ν. Γλυκὸν παράγρ. λβ' καὶ ὁμοίαν Πάνου Ἱερομνήμονος παράγρ. ΛΔ'. ἔχουσαν οὕτω «καὶ τοῦ κῦρ Λεοντάρη Γλυκῆ πρώτου μου εξαδέλφου διὰ σημειον συγγενικῆς ἀγάπης καὶ διὰ νὰ ἔχη πολλαῖς θυγατέρας τοῦ ἀφίνο Δουκ. 1500 κλπ.»

4) Ἑλλήνων ὀρθοδόξων ἀποικία σελ. 133.

5) Status praesens Ecclesiae graecae 1714 σελ. 5 ἀφιερωμένον εἰς τὸν Πέτρον Ἀλεξιάδην πάσης Μοσχοβίας καὶ Ρωσσίας αὐτοκράτορα (Μαρκ. Βιβλ. 182 C. 151).

6) Διὰ τὸν φωτισμόν, οὕτως εἰπεῖν, ὡς σήμερον λέγομεν «γιὰ τὸ λάδι τῆς ἐκκλησίας».